

บทที่ 1

รูปแบบการประชุมผู้ถือหุ้น

ส่วนที่ 1 : หลักการจัดการบริษัท

ในองค์การธุรกิจที่เรียกว่า "บริษัท" นั้นมีบุคคลอยู่ 3 ฝ่าย ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับจัดการบริษัท กล่าวคือ ผู้ถือหุ้น กรรมการ และเจ้าหน้าที่บริหาร 1

ผู้ถือหุ้น (Shareholders) คือ บุคคลซึ่งนำเงินมาลงทุนในบริษัทและมีฐานะเป็นเจ้าของบริษัทตามอัตราส่วนของหุ้นที่ตนถืออยู่ในบริษัท บทบาทของผู้ถือหุ้นในการจัดการบริษัทถูกจำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะอำนาจในการแต่งตั้ง และถอดถอนกรรมการ ผู้สอบบัญชี ผู้ชำระบัญชี การลงมติตัดสินในเรื่องที่สำคัญ และการกำกับดูแลการจัดการบริษัทแต่อำนาจหน้าที่ในการบริหารงานบริษัทโดยตรงนั้นอยู่ที่ คณะกรรมการ

กรรมการ (Directors) คือ บุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นให้เข้ามาจัดการงานของบริษัท กรรมการจะปฏิบัติหน้าที่ในรูปขององค์กรคือคณะกรรมการ (Board of Directors) คณะกรรมการเป็นผู้บริหารสูงสุดในบริษัทและมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและจัดกิจการงานทั้งหลายของบริษัท

1 พิเศษ เสตเสถียร "กฎหมายการจัดการบริษัท" (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ม.ป.ป.), หน้า 2. (อัดสำเนา)

งานการจัดการบริษัท กรรมการมีหน้าที่ต้องจัดการด้วยความระมัดระวัง เอาใจใส่อย่างเต็มที่ (Duties of Care) และต้องกระทำด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต (Fiduciary Duties)

เจ้าหน้าที่บริหาร (Officers) คือ ผู้รับผิดชอบงานปกติประจำวัน ของบริษัท (day to day business) เพื่อที่จะช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของ คณะกรรมการทำให้คณะกรรมการมีเวลาทำงานด้านการตัดสินใจและกำหนดนโยบาย ของบริษัทมากขึ้น ตามปกติ คณะกรรมการจะเป็นผู้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่บริหารให้ดำรง ตำแหน่งและมีความรับผิดชอบต่าง ๆ กัน เช่น ประธานคณะกรรมการบริหาร รองประธาน กรรมการผู้จัดการ เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกันคณะกรรมการก็ยังคง ต้องรับผิดชอบต่อผลแห่งการกระทำใด ๆ ของเจ้าหน้าที่บริหารอยู่

หลักการจัดการบริษัทที่มีลักษณะแตกต่างจากการจัดการองค์ธุรกิจ ประเภทอื่นๆ กล่าวคือ มีการแยกความเป็นเจ้าของออกจากการจัดการบริษัท ดังนั้น แม้ผู้ถือหุ้นจะอยู่ในฐานะเจ้าของบริษัท แต่อำนาจของผู้ถือหุ้นในการจัดการบริษัทจะถูกจำกัดอยู่ในขอบเขตหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดไว้ คือ ไม่อาจเข้าไปจัดการบริหาร บริษัทได้ด้วยตนเอง การจัดการบริษัทของผู้ถือหุ้นจึงต้องกระทำโดยอ้อม ด้วยการ เลือกกรรมการเข้าไปจัดการแทนตน จากนั้นกรรมการจึงทำการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ บริหารเพื่อจัดการธุรกิจประจำวันของบริษัทอีกทอดหนึ่ง

นอกจากอำนาจในการเลือกกรรมการเข้าไปบริหารงานแล้วยังมีกิจการ หลายกรณีที่กฎหมายกำหนดว่าเป็นเรื่องที่จะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ถือหุ้นก่อน ซึ่งกิจการเหล่านี้มักเป็นเรื่องสำคัญ และกระทบกระเทือนต่อโครงสร้างหรือสิทธิ ประโยชน์ของผู้ถือหุ้นในบริษัท เช่น การจัดหาหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อบังคับ

ของบริษัท การแก้ไขหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัท การเพิ่มทุนลดทุนของบริษัท การแต่งตั้งผู้สอบบัญชี เป็นต้น

ส่วนกิจการใดที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของผู้ถือหุ้นแล้ว ผู้ถือหุ้นย่อมไม่อาจเข้าไปจัดการได้ และในทางกลับกัน กิจการใดที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ถือหุ้น ผู้ถือหุ้นจะมอบหมายให้คณะกรรมการทำแทนหรือคณะกรรมการจะเข้ามาทำแทนเองก็ไม่ได้เช่นกัน*

ส่วนที่ 2 : สิทธิของผู้ถือหุ้นในการจัดการบริษัท

การจัดการบริษัทของผู้ถือหุ้นนั้น อาจกระทำได้ในลักษณะที่เป็นรายตัวบุคคล และที่กระทำร่วมกัน

2.1 การจัดการบริษัทของผู้ถือหุ้นในลักษณะที่เป็นรายตัวบุคคล

การใช้อำนาจจัดการในลักษณะที่เป็นรายตัวบุคคลนั้น กฎหมายอาจกำหนดให้กระทำโดยผู้ถือหุ้นคนเดียว หรือในบางกรณีอาจกำหนดว่าต้องมีผู้ถือหุ้นจำนวนที่กำหนดหลายคนร่วมกันก็ได้ ซึ่งได้แก่

* เช่น เคยมีคาวินิจฉัยคณะกรรมการกฤษฎีกาที่สร. 30/2497 วินิจฉัยว่าการเลือกตั้งผู้สอบบัญชีและการตั้งผู้ชำระบัญชีตามมาตรา 1209 และ 1256 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นอำนาจของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นที่ประชุมใหญ่จึงจะมอบอำนาจให้กรรมการไปตั้งบุคคลดังกล่าวเองไม่ได้ เพราะจะมีผลเท่ากับการเลือกตั้งมิได้กระทำโดยที่ประชุมใหญ่

- สิทธิในการตรวจสอบเอกสารของบริษัท เช่น รายงานการประชุม คณะกรรมการ รายงานการประชุมผู้ถือหุ้น สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น สมุดบัญชี ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยกำหนดประเภทเอกสารที่ผู้ถือหุ้นสามารถตรวจสอบได้ คือ สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น บันทึกรายงานการประชุม งบดุล และเอกสารอื่น ๆ ของบริษัทที่อยู่ที่สำนักงานทะเบียนของทางราชการ * ในกฎหมายบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ผู้ถือหุ้นมีสิทธิขอตรวจสอบสัญญา จดหมายโต้ตอบ เอกสารทางภาษี และเอกสารทางการเงินต่าง ๆ ของบริษัท เพื่อพิสูจน์ความทุจริตของกรรมการหรือเจ้าหน้าที่บริหารได้ โดยการขอตรวจจะต้องทำตามเวลาที่เหมาะสมและมีวัตถุประสงค์ที่ชอบ²

- สิทธิได้ตาม ชักถาม การดำเนินงานของบริษัทจากกรรมการ
- สิทธิร้องขอให้ทางราชการตั้งผู้ตรวจบริษัทในกรณีจำเป็น **
- สิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับหรือกฎหมาย
- สิทธิฟ้องกรรมการผู้ปฏิบัติงานให้เกิดความเสียหายแก่บริษัท

* ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1139, 1140, 1197, 1199,วรรคหนึ่งและ 1207 วรรคสอง

² Harry G. Henn & John R. Alexander, Laws of Corporation, 3 rd ed. (St. Paul Minn : West Publishing Co., 1983) pp. 537-538.

** ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 1215-1219

2.2 การจัดการบริษัทของผู้ถือหุ้นในลักษณะกระทำร่วมกัน

การจัดการบริษัทในลักษณะกระทำร่วมกันนี้ คือ การจัดการในรูปแบบของการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น (Shareholders' Meeting) และการออกเสียงลงคะแนนโดยการลงมติในที่ประชุม

กิจการที่มักจะกระทำในที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น คือการลงมติแต่งตั้ง - ถอดถอน-กรรมการ การรับรองหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อบังคับ การวางนโยบาย การค้าของบริษัท การให้ความยินยอมในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งไม่ใช่กิจการบริษัท รวมทั้งการมีมติให้กรรมการกระทำหรืองดเว้นการกระทำบางอย่าง

เนื่องจากที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นมีอำนาจแต่งตั้ง ถอดถอนกรรมการ วางนโยบายการค้าและตัดสินใจเรื่องสำคัญ ๆ ที่มีผลกระทบต่อกิจการของบริษัท สิทธิในการจัดการบริษัทของผู้ถือหุ้นที่สำคัญที่สุด ก็คือ การจัดการโดยผ่านที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นนั่นเอง ซึ่งกฎหมายบริษัทของประเทศต่างมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการประชุมผู้ถือหุ้นไว้ทั้งสิ้น

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 1176 ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้ถือหุ้นทั่วทุกคนมีสิทธิจะเข้าประชุมในที่ประชุมใหญ่ได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการประชุมชนิดใด คราวใด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กฎหมายไทยได้รับรองสิทธิในการเข้าประชุมผู้ถือหุ้นเป็นสิทธิพื้นฐานของผู้ถือหุ้นทุกคน

ส่วนที่ 3 : รูปแบบการประชุมผู้ถือหุ้น

ตามหลัก Collective Body Doctrine ซึ่งเป็นหลักที่พบใน Common Law องค์กรใดจะแสดงออกซึ่งมติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ก็แต่โดยผ่านที่

ประชุม ซึ่งจะต้องมีการกระทำร่วมกัน การลงมติในเรื่องใด ๆ โดยไม่ได้ผ่านการประชุม จึงทำได้แต่เฉพาะมีกฎหมายอนุญาตให้ทำได้โดยชัดแจ้งเท่านั้น³ ซึ่งจากหลักดังกล่าว ในกรณีของบริษัท ความประสงค์หรือคำตัดสินของผู้ถือหุ้น จึงทำได้ก็แต่โดยการลงมติผ่านที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น

การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นเป็นเรื่องสำคัญซึ่งจะต้องปฏิบัติตามถูกต้องตามข้อบังคับของบริษัทและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีเรื่องที่จะต้องพิจารณาหลายเรื่องด้วยกัน เช่น เมื่อใดจึงจะต้องจัดการประชุม ใครมีอำนาจเรียกประชุมต้อง มีการส่งหนังสือนัดประชุมล่วงหน้าอย่างไร ใครเป็นผู้มีสิทธิเข้าประชุม องค์ประชุม วาระการประชุม วิธีการประชุม วิธีลงคะแนน การมอบฉันทะให้ลงคะแนน วิธีการลงมติของที่ประชุม เรื่องเหล่านี้ถ้าปฏิบัติไม่ถูกต้องแล้ว มติของที่ประชุมอาจถูกเพิกถอนได้ ซึ่งย่อมเป็นที่เสียหายแก่บริษัทและบุคคลภายนอก เพราะกิจการที่ทําไปแล้วอาจต้องเสียไป

ข้อบังคับของบริษัทอาจกำหนดวิธีการเกี่ยวกับการประชุมผู้ถือหุ้นให้แตกต่างไปจากที่กฎหมายกำหนดได้ แต่จะทําข้อบังคับให้ผิดไปจากกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี หรือจะกำหนดข้อบังคับสำหรับการประชุมใหญ่ให้มีการตัดสินพื้นฐานของผู้ถือหุ้นไม่ได้

³ George S. Hills., Managing Corporate Meetings (New York : Ronald, 1977), p. 3.

3.1 วัตถุประสงค์ในการประชุมผู้ถือหุ้น

เพื่อให้ผู้ถือหุ้นได้ประชุมปรึกษาหารือ แสดงความคิดเห็น และลงมติในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบริษัท เปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นซักถามการดำเนินงานของบริษัทจากฝ่ายจัดการ รวมทั้งเพื่อเปิดโอกาสให้ฝ่ายจัดการ ได้แสดงผลการดำเนินงานของบริษัทต่อผู้ถือหุ้น การประชุมใหญ่ของบริษัทนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญสำหรับการบริหารงานและประกอบกิจการของบริษัท และมีความหมายต่อผู้ถือหุ้นมาก เนื่องจากเป็นโอกาสที่ผู้ถือหุ้นจะได้ใช้สิทธิใช้เสียงของตนกระทำการต่างๆ ที่กฎหมายกำหนดอันเป็นการควบคุมการบริหารงานของกรรมการบริษัทและผู้บริหารที่ไม่ใช่กรรมการบริษัท

3.2 ประเภทของการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น

การประชุมตั้งบริษัท (Statutory Meeting) เป็นการประชุมผู้ถือหุ้นเช่นกัน แต่เป็นการประชุมก่อนการจดทะเบียนตั้งบริษัท การประชุมที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นการประชุมผู้ถือหุ้นหลังการจดทะเบียนบริษัทแล้วเท่านั้น

การประชุมผู้ถือหุ้นแบ่งได้ 3 ประเภท กล่าวคือ

- (1) การประชุมสามัญ (General Meeting)
- (2) การประชุมวิสามัญ (Extraordinary General Meeting)
- (3) การประชุมผู้ถือหุ้นชั้นเดียวกัน (Class Meeting)

(1) การประชุมสามัญ

หมายถึง การประชุมซึ่งมีขึ้นตามปกติในกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ในข้อ

บังคับหรือตามกฎหมาย ซึ่งตามปกติมักจะกำหนดให้มีทุก 12 เดือนต่อหนึ่งครั้ง ซึ่งจะเรียกว่า "การประชุมใหญ่สามัญประจำปี" (Annual General Meeting) แต่บริษัทอาจกำหนดให้มีการประชุมใหญ่สามัญมากกว่าปีละครั้งก็ได้

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 1171 กำหนดให้มีการจัดประชุมผู้ถือหุ้นทั่วไปเป็นการประชุมใหญ่ภายใน 6 เดือน นับแต่วันจดทะเบียนบริษัท และต่อจากนั้นให้มีการประชุมสามัญอีกเป็นอย่างน้อยทุกระยะเวลา 12 เดือน

การประชุมสามัญครั้งแรก ซึ่งกฎหมายกำหนดให้จัดขึ้นภายใน 6 เดือน นับแต่วันจดทะเบียนบริษัทนั้น บกตีเป็นการประชุมเพื่อแถลงกิจการของบริษัทหลังจากที่จดทะเบียนและดำเนินงานชั่วระยะเวลาหนึ่งทั้งจะเป็นโอกาสที่จะได้ปรึกษาหารือเกี่ยวกับการที่จะดำเนินต่อไปหรือปรึกษาหารือในเรื่องอื่นใดก็ได้

ส่วนการประชุมสามัญครั้งต่อไปนั้น มักจะกำหนดหรือเรียกประชุมหลังจากสิ้นสุดรอบปีทางการบัญชีของบริษัท เพื่อจะให้ที่ประชุมใหญ่พิจารณาตรวจสอบบัญชีของบริษัท และรายงานของผู้สอบบัญชีตลอดจนอนุมัติงบดุล และให้ที่ประชุมใหญ่พิจารณาและอนุมัติการจ่ายเงินปันผล การประชุมตอนนี้มีความจำเป็นในการที่บริษัทจะไต่ถามรายงานเสียภาษีได้ทันกำหนดตามประมวลรัษฎากรด้วย ⁴

⁴ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2532) หน้า 390-391.

ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 มาตรา 108 กำหนดเวลาในการจัดประชุมสามัญประจำปีไว้ว่า คณะกรรมการจะต้องจัดให้มีทุกปี ภายใน 4 เดือน นับแต่วันสิ้นสุดรอบปีบัญชีของบริษัท ซึ่งจะเห็นได้ว่า ไม่ได้กำหนดว่าต้องมีการประชุมผู้ถือหุ้นครั้งแรก ภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่ได้จดทะเบียนบริษัท เช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งนี้เพราะโดยหลักแล้ว การประชุมสามัญควรมีเพียงครั้งเดียว ส่วนการประชุมนอกจากนี้ควรถือเป็นการประชุมวิสามัญ และกำหนดเวลาจัดประชุมสามัญของแต่ละปี ก็ระบุไว้ชัดเจนว่าต้องจัดภายใน 4 เดือนนับแต่วันสิ้นสุดรอบปีบัญชี มีข้อยกเว้นก็ได้ภายในแต่ละปี ดังนั้น สำหรับบริษัทมหาชนที่เริ่มจัดตั้งขึ้นใหม่ในระหว่างปีและกำหนดให้รอบปีบัญชีสิ้นสุดเพียงวันที่ 31 ธันวาคมของทุกปี ในช่วงปีแรกก็จะมีรอบระยะเวลาบัญชีน้อยกว่า 12 เดือน แต่ก็ต้องจัดให้มีการประชุมภายใน 4 เดือน นับแต่วันสิ้นสุดรอบปีบัญชีของบริษัท

ตามกฎหมายบริษัทของอังกฤษ ได้กำหนดเวลาการจัดประชุมสามัญผู้ถือหุ้นว่า บริษัทจะต้องจัดให้มีการประชุมสามัญประจำปี 1 ครั้งในทุกปีและการประชุมสามัญประจำปีแต่ละครั้งจะต้องไม่ห่างจากกันเกิน 15 เดือน แต่ถ้าบริษัทจัดการประชุมสามัญประจำปีครั้งแรกภายในระยะเวลา 18 เดือน หลังจากตั้งบริษัท บริษัทใหม่จำเป็นต้องจัดการประชุมสามัญในปีที่ตั้งบริษัทหรือปีถัดไป *

* Companies Act 1985, Section 366

นอกจากนั้น ตามกฎหมายประเทศอื่น ๆ กล่าวคือ Model Business Corporation Act ของสหรัฐอเมริกา* กฎหมายบริษัทของเยอรมัน ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น⁵ กำหนดเวลาในการจัดประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นไว้ในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ จะต้องจัดให้มีทุกปีแต่ไม่ได้กำหนดว่าต้องมีระยะห่างไม่เกินเท่าใดเช่นเดียวกับกฎหมายอังกฤษ

ผู้จัดทำให้มีการประชุมสามัญผู้ถือหุ้น คือ บริษัทโดยคณะกรรมการกิจการที่กระทำในที่ประชุมสามัญ มักจะเป็นเรื่องการแต่งตั้งกรรมการใหม่แทนกรรมการเก่าซึ่งครบวาระการแต่งตั้งผู้สอบบัญชีการพิจารณาบุคคล ของบริษัท การพิจารณารายงานดำเนินงานของคณะกรรมการ การพิจารณาและอนุมัติจ่ายเงินปันผล

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ได้กำหนดประเภทกิจการที่จะต้องพิจารณาในที่ประชุมสามัญผู้ถือหุ้น ดังนี้

* Section 28 : Model Business Corporation Act เป็นร่างกฎหมายที่เสนอโดยการประชุมแห่งชาติของคณะกรรมการร่างกฎหมายบริษัทของสหรัฐอเมริกาเพื่อทำให้กฎหมายของทุกรัฐมีลักษณะเดียวกันโดยให้รัฐต่าง ๆ รับผิดชอบต่อใช้ ซึ่งบางรัฐก็อาจรับไปใช้เป็นกฎหมายของรัฐทั้งหมดแต่บางรัฐก็รับไปใช้บางส่วน และแก้ไขในบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพในรัฐนั้น ๆ

⁵ P. Meinhardt , Company Law in Europe, 3 rd ed. (London : Gower Publishing Company Limited, 1982), pp. D-12 (i) , F-12 (i) และ The Commercial Code of Japan, Article 234

1. การออกจากตำแหน่งกรรมการตามวาระ ซึ่งกำหนดว่าในเมื่อมีการประชุมสามัญครั้งแรกภายหลังแต่จดทะเบียนบริษัทและในเมื่อมีการประชุมสามัญครั้งแรกในทุกๆ ปีต่อไปกรรมการต้องออกจากตำแหน่งเป็นอัตรา 1 ใน 3 และถ้าจำนวนกรรมการจะแบ่งออกให้ตรงเป็นส่วนสามไม่ได้ ก็ให้ออกโดยจำนวนใกล้ที่สุดกับส่วนหนึ่งในสาม (มาตรา 1152)

2. การแต่งตั้งผู้สอบบัญชี โดยให้ที่ประชุมสามัญเลือกตั้งทุกปี และผู้สอบบัญชีคนซึ่งออกไปนั้นจะเลือกกลับเข้ารับตำแหน่งอีกก็ได้ (มาตรา 1209)

3. การกำหนดให้ผู้สอบบัญชีทำรายงานเกี่ยวกับบัญชีงบดุลยื่นต่อที่ประชุมสามัญ (มาตรา 1214) แต่ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะหุ้นส่วนบริษัทว่าด้วยบัญชีงบดุล (มาตรา 1197) กำหนดว่า งบดุลนั้นต้องนำเสนอเพื่ออนุมัติในที่ประชุมใหญ่ภายใน 4 เดือน นับแต่วันที่ลงนามงบดุล แต่ไม่ได้กำหนดว่าต้องเป็นที่ประชุมสามัญประจำปี

นอกจากนั้น ในเมื่อเสนองบดุล กรรมการต้องเสนอรายงานต่อที่ประชุมใหญ่เพื่อแสดงว่าภายในรอบปี ซึ่งพิจารณากันอยู่นั้น การงานของบริษัทได้จัดทำไปเป็นประการใด (มาตรา 1198) อย่างไรก็ตาม การเสนอรายงานของกรรมการนี้ ก็ไม่ได้กำหนดชัดเจนว่าต้องเสนอต่อที่ประชุมใหญ่สามัญเช่นกัน

สำหรับกิจการที่ต้องพิจารณาในที่ประชุมใหญ่สามัญ พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 กำหนดไว้ค่อนข้างครบถ้วนกว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ

1. การเลือกตั้งกรรมการชุดใหม่ ให้ที่ประชุมสามัญเลือกตั้งทุกปี (มาตรา 84)

2. การเสนองบดุลต้องนำเสนอต่อที่ประชุมสามัญ (มาตรา 108, 123, 124)

3. การตั้งผู้สอบบัญชี ให้ที่ประชุมสามัญเลือกตั้งทุกปี (มาตรา 130)

4. ให้มีการเสนอรายงานประจำปีของคณะกรรมการต่อที่ประชุมใหญ่
สามัญประจำปี (มาตรา 123,124)

ในส่วนกฎหมายบริษัทของอังกฤษ สหรัฐอเมริกา เยอรมัน ฝรั่งเศส
กำหนดประเภทกิจการที่ต้องเสนอต่อที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีไว้ค่อนข้างชัดเจน
เช่นตาม French Commercial Code ของฝรั่งเศส กำหนดว่า การพิจารณางบดุล
รายงานของคณะกรรมการและ Supervisory Board รายงานของผู้สอบบัญชี
การพิจารณาเงินปันผล การพิจารณาการแต่งตั้งและลาออกของกรรมการ และ
Supervisory Board การแต่งตั้งผู้สอบบัญชี การพิจารณาค่าตอบแทนที่
แก่กรรมการ Supervisory Board และผู้สอบบัญชี การออก Bonds และ
กิจการประเภทอื่น ๆ ที่ไม่ได้กำหนดให้อยู่ในวาระของการประชุมวิสามัญ ให้พิจารณา
ในที่ประชุมใหญ่สามัญ⁶

สำหรับสถานที่ประชุมนั้น กฎหมายบริษัทบางประเทศได้กำหนดสถานที่
ประชุมไว้ ซึ่งมักจะกำหนดในลักษณะว่าถ้าข้อบังคับของบริษัทไม่ได้กำหนดสถานที่
ประชุมไว้ ให้ทำการประชุม ณ สำนักงานจดทะเบียนของบริษัท (registered
office) หรือในท้องที่อื่นเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของบริษัท *

⁶ P. Meinhardt, Company Law In Europe,
p. F-12 (i).

* เช่น ตาม New York Business Corporation Law
Section 602, พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 มาตรา 111

มีปัญหาว่าหากบริษัทจะไม่จัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญตามที่กำหนดไว้ โดยกฎหมายหรือผู้ถือหุ้นตกลงกันว่าจะไม่มีการประชุมใหญ่นั้นปีนั้นจะได้หรือไม่นั้น ในกรณีตามกฎหมายไทย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1171 บัญญัติว่า ต้องมีการประชุมใหญ่ครั้งหนึ่ง เป็นอย่างน้อยทุกระยะเวลา 12 เดือนและตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ. 2499 บัญญัติว่าบริษัทจำกัดใดไม่เรียกประชุมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1171 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 2,000 บาท ซึ่งเป็นความผิดอาญา ด้วยเหตุนี้ มาตรา 1171 จึงเป็นกฎหมายเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อย ซึ่งไม่อาจที่จะตกลงยกเว้นเป็นอย่างอื่นได้ ดังนั้นจึงต้องถือว่าบริษัทจะไม่จัดให้มีการประชุมใหญ่ไม่ได้ โดยมีข้อเท็จจริงในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 473/2513ว่า หลังการตั้งกรรมการชุดเดิมแล้ว บริษัทไม่มีการประชุมสามัญประจำปี กรรมการชุดเดิมจึงยังคงเป็นของบริษัทอยู่ มีอำนาจแต่งตั้งนายห้องคดีได้ แต่ไม่ปรากฏว่าวินิจฉัยในเรื่องผลของการไม่มีการประชุมใหญ่โดยตรง ⁷

⁷ พิเศษ . เสตเสถียร, "กฎหมายการจัดการบริษัท", หน้า 11.

ตามกฎหมายบริษัทของอังกฤษ ในกรณีบริษัทไม่จัดประชุมใหญ่สามัญ เมื่อผู้ถือหุ้นคนใดคนหนึ่งร้องขอ Secretary of State มีอำนาจที่จะจัดการประชุมได้เอง รวมทั้งสั่งการในเรื่องสำคัญๆ ตามที่ Secretary of State เห็นสมควร การสั่งการดังกล่าวรวมถึงการสั่งให้แก้ไขวิธีการเรียกประชุม กระบวนการประชุมผู้ถือหุ้น หรือการสั่งให้ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวก็นับเป็นองค์ประชุมและสามารถประชุมได้ การไม่จัดประชุมตามกฎหมายหรือการละเมิดคำสั่งของ Secretary of State บริษัทและเจ้าหน้าที่ทุกคนของบริษัทที่มีส่วนอยู่ในการกระทำความผิดนี้จะมี ความผิดถูกปรับ *

(2) การประชุมวิสามัญ

หมายถึง การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นครั้งอื่น ๆ นอกจากการประชุมสามัญ ที่ได้กำหนดไว้ การประชุมวิสามัญนั้นมักจะมีขึ้นในกรณีที่มีเรื่องเร่งด่วนต้องให้ที่ประชุมพิจารณาวินิจฉัยทั้งสิ้น และไม่อาจรอจนกว่าจะมีการประชุมสามัญได้ เรื่องที่ประชุมมักจะ เป็นเรื่องพิเศษแตกต่างไปจากเรื่องที่จะประชุมกันในการประชุมสามัญ ในการประชุมวิสามัญนี้ บริษัทอาจกำหนดข้อบังคับระบุถึงกรณีที่จะมีการประชุมวิสามัญไว้ก็ได้แต่ถึงแม้ไม่มีข้อบังคับกำหนดไว้ กฎหมายบริษัทของทุกประเทศก็มีบทบัญญัติระบุถึงกรณีต่างๆ ที่เรียกประชุมวิสามัญไว้ แต่ถ้าบริษัทต้องการให้มีการเรียกประชุมวิสามัญให้แตกต่างหรือเพิ่มเติมจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ก็ควรระบุไว้ในข้อบังคับถึงรายละเอียดต่าง ๆ ทั่วชัดเจน

* Companies Act 1985, Section 367

ผู้มีสิทธิขอให้เรียกประชุมวิสามัญ มีดังนี้

ก. กรรมการซึ่งต้องกระทำในรูปคณะกรรมการ⁸ แต่ทั้งนี้ถ้ากรรมการ
การว่างลงไม่ครบองค์ประชุม หรือ กรรมการไม่อยู่ในประเทศมากพอที่จะครบองค์
ประชุมกรรมการคนใดคนหนึ่งก็อาจเรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นได้⁹ การเรียกประชุม
โดยคณะกรรมการ ทำได้ในกรณีดังต่อไปนี้

1.1 กรรมการเรียกประชุมเมื่อใดก็ได้ตามที่เห็นสมควร

การเรียกประชุมกรณีนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของกรรมการเองคณะกรรมการ
อาจเรียกประชุมเมื่อเห็นว่ามีความจำเป็นสำคัญ ซึ่งควรขอความเห็นชอบหรือ
ขออนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ก่อนเพราะ เป็นเรื่องสำคัญซึ่งอาจกระทบกระเทือนต่อฐานะ
ของบริษัทหรือผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นก็ได้ ดังนั้น การเรียกประชุมโดยคณะกรรมการ
ในกรณีนี้ จึงขึ้นอยู่กับว่ากรรมการมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเพียงใด

กฎหมายบริษัทของทุกประเทศต่างให้อำนาจคณะกรรมการเรียกประชุม
วิสามัญผู้ถือหุ้นเมื่อเห็นสมควรไว้แทบทั้งสิ้นซึ่งในบางกฎหมายไทย ได้บัญญัติไว้ใน
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1172 วรรค 1

⁸ ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 452/2518, คำพิพากษาฎีกาประจำปีพุทธ-
ศักราช 2518(กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2518), หน้า 413.

⁹ Sir Sebag Shaw and Judge Dennis Smith. The
Law of Meetings, 4th ed. (London : Macdonald & Evans Ltd.,
1974). P. 131.

1.2 กรรมการเรียกประชุมเมื่อ เป็นกรณีที่กฎหมายบังคับว่าต้อง
เรียกประชุม กรณีที่กฎหมายบังคับให้กรรมการต้อง เรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้น คือ
กรณี เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของบริษัท ซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าทำได้ต่อเมื่อ
ได้รับอนุมัติจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นแล้วเท่านั้น เช่น การแก้ไขหนังสือบริคณห์สนธิและ
ข้อบังคับของบริษัท การเพิ่มทุน การลดทุน การควบบริษัทและการเลิกบริษัท การ
แต่งตั้งหรือถอดถอนกรรมการ ผู้สอบบัญชี ผู้ชำระบัญชี การเปลี่ยนสัญชาติบริษัท เป็นต้น
ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ได้บัญญัติบังคับให้
กรรมการเรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นโดยเร็ว เมื่อเกิดกรณีดังต่อไปนี้

กรณีที่ 1 กรรมการเรียกประชุมเมื่อบริษัทขาดทุนถึงกึ่งจำนวน

กรณีนี้บัญญัติไว้ในมาตรา 1172 วรรค 2 ซึ่งกำหนดว่าถ้าเกิดเหตุการณ์
เช่นนี้ กรรมการจะต้องเรียกประชุมผู้ถือหุ้นทันที จะใช้ดุลยพินิจไม่ได้ ทั้งนี้เพื่อจะได้
แจ้งให้ผู้ถือหุ้นได้ทราบถึงการขาดทุนนั้น และคิดหาวิธีแก้ไขที่เหมาะสมต่อไปได้ทันการ
สำหรับพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 และกฎหมาย
บริษัทของประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ไม่มีบทบัญญัติบังคับให้กรรมการ
เรียกประชุมเมื่อเกิดกรณีเช่นนี้

กรณีที่ 2 กรรมการเรียกประชุมเมื่อผู้สอบบัญชีว่างลง

เป็นกรณีตามมาตรา 1211 ซึ่งบัญญัติว่า ถ้ามีตำแหน่งว่างลงจำนวน
ผู้สอบบัญชี ให้กรรมการเรียกนัดประชุมวิสามัญ เพื่อให้เลือกตั้งขึ้นใหม่ให้ครบ

1.3 กรรมการเรียกประชุมเมื่อ เป็นกรณีที่ข้อบังคับบริษัทกำหนดว่า
ต้องเรียกประชุมซึ่ง มีบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายประเทศ เช่น เยอรมัน¹⁰

¹⁰ P. Meinhardt, Company Law In Europe, P. D-12 (i).

ข. ผู้ถือหุ้น

ผู้ถือหุ้นมีสิทธิขอให้กรรมการเรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นได้ โดยมีหลักเกณฑ์ว่าจะต้องมีผู้ถือหุ้นรวมกันได้จำนวนหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดร้องขอให้คณะกรรมการจัดประชุม ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวไม่มีสิทธิเรียกประชุม

ในกรณีการเรียกประชุมโดยผู้ถือหุ้นนี้คณะกรรมการต้องเรียกประชุมทันทีหากไม่เรียกผู้ถือหุ้นมีสิทธิเรียกประชุมได้เองหรืออาจร้องต่อศาลให้สั่งเรียกประชุมได้

จำนวนผู้ถือหุ้นมีสิทธิเรียกประชุมวิสามัญนี้กฎหมายประเทศต่าง ๆ กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ต่างกัน เช่น กำหนดว่า จะต้อง มีผู้ถือหุ้นรวมกันอย่างน้อยร้อยละเท่าใดของจำนวนหุ้นทั้งหมดของบริษัท กำหนดว่าต้องมีผู้ถือหุ้นอย่างน้อยกี่ราย หรือต้องเป็นผู้ถือหุ้นอย่างน้อยกี่เดือน จึงจะมีสิทธิเรียกประชุมได้

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 1173 บัญญัติว่า ผู้ถือหุ้นมีจำนวนหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า แห่งจำนวนหุ้นของบริษัทมีสิทธิขอให้เรียกประชุมวิสามัญได้ โดยการเข้าชื่อกันทำหนังสือร้องขอให้เรียกประชุม และในหนังสือดังกล่าวต้องระบุว่าจะประสงค์ให้เรียกประชุมเพื่อวัตถุประสงค์ใด เมื่อผู้ถือหุ้นยื่นคำร้องขอให้เรียกประชุมวิสามัญดังกล่าวแล้ว กรรมการจะต้องเรียกประชุมโดยพลัน ถ้ากรรมการไม่ได้อธิบายภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ผู้ถือหุ้นยื่นคำร้องขอให้เรียกประชุมดังกล่าวผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นผู้ยื่นคำร้องหรือผู้ถือหุ้นคนอื่น ๆ รวมกันได้ไม่น้อยกว่าจำนวนหนึ่งในห้า ของหุ้นบริษัทดังกล่าว อาจเรียกประชุมเองก็ได้

ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 มาตรา 110 กำหนดว่า ผู้ถือหุ้นซึ่งมีหุ้นนับรวมกันได้ไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมด หรือผู้ถือหุ้นไม่น้อยกว่ายี่สิบห้าคนซึ่งมีหุ้นนับรวมกันได้ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมด มีสิทธิเข้าชื่อกันทำหนังสือขอให้คณะกรรมการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นเมื่อใดก็ได้ ในกรณีเช่นนี้คณะกรรมการต้องจัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นภายใน 1 เดือนนับแต่วันได้รับหนังสือจากผู้ถือหุ้น

กฎหมายบริษัทต่างประเทศ ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการที่ผู้ถือหุ้น เรียกประชุมไว้แตกต่างจากกฎหมายไทย ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะกำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิเรียกประชุมไว้ต่ำกว่า 1 ใน 5 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกำหนดวิธีการไว้ชัดเจนกว่า กล่าวคือ

ตามกฎหมายอังกฤษ กำหนดว่าต้องมีผู้ถือหุ้นซึ่งมีจำนวนหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนหุ้นของบริษัทเข้าชื่อกันทำหนังสือร้องขอให้เรียกประชุม โดยในหนังสือร้องขอนั้นต้องระบุวัตถุประสงค์ให้เรียกประชุมเพื่อการใดและถ้าภายใน 21 วัน นับแต่วันยื่นหนังสือร้องขอ กรรมการไม่เรียกประชุม ผู้ถือหุ้นผู้ยื่นคำร้อง หรือผู้ถือหุ้นอื่นซึ่งมีหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิลงคะแนนทั้งหมด อาจจัดประชุมเองได้แต่การประชุมที่จัดขึ้นในลักษณะดังกล่าวนี้ ต้องจัดขึ้นภายในระยะเวลา 3 เดือน นับตั้งแต่วันที่ได้มีการยื่นข้อเรียกร้อง 11

ตาม Model Business Corporation Act ของสหรัฐอเมริกา กำหนดว่า ผู้ถือหุ้นซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของหุ้นทั้งหมดที่มีสิทธิออกเสียงในที่ประชุม มีสิทธิขอให้กรรมการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นได้ *

ตามกฎหมายเยอรมัน กำหนดว่าผู้ถือหุ้นซึ่งมีหุ้นรวมกัน 5% ของจำนวนหุ้นทั้งหมดของบริษัท มีสิทธิขอให้กรรมการเรียกประชุมผู้ถือหุ้น โดยระบุวัตถุประสงค์และเหตุผลในการขอขึ้น 12

11 Sir Sebag Shaw and Judge Dennis Smith, The Law of Meetings, PP. 132-133.

* Model Business Corporation Act, Section 28

12 P. Meinhardt, Company Law In Europe, p. D-12 (i).

ตามกฎหมายญี่ปุ่นประมวลกฎหมายพาณิชย์ของญี่ปุ่นได้บัญญัติถึงสิทธิของผู้ถือหุ้นที่จะเรียกประชุมไว้ว่า ผู้ถือหุ้นมีหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 ของหุ้นทั้งหมดที่บริษัทมีอยู่และเป็นผู้ถือหุ้นมาไม่น้อยกว่า 6 เดือน มีสิทธิขอให้กรรมการเรียกประชุมได้ โดยทำเป็นหนังสือระบุวัตถุประสงค์เหตุผลของการขอให้เรียกประชุม *

ในกรณีกรรมการเพิกเฉยไม่เรียกประชุม ตามพระราชกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ. 2491 มาตรา 27 บัญญัติว่าเป็นความผิด ดังนั้น บทบัญญัติในเรื่องนี้ ตามกฎหมายไทยจึงถือเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ซึ่งเป็นบทบังคับเด็ดขาด ข้อบังคับของบริษัทจึงจะกำหนดไม่ให้ผู้ถือหุ้นมีสิทธิร้องขอให้เรียกประชุมไม่ได้

มีปัญหาที่น่าพิจารณาว่า ถ้าข้อบังคับของบริษัทจะกำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นมีสิทธิเรียกประชุมไว้สูงหรือต่ำกว่าที่มาตรา 1173 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนด (คือไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าแห่งจำนวนหุ้นของบริษัท) ว่าจะได้หรือไม่นั้น ผู้เขียนเห็นว่า กรณีนี้อาจแยกพิจารณาได้สองทาง ทางที่หนึ่ง คือ ถ้าโดยเจตนารมณ์ของมาตรานี้มุ่งคุ้มครองผู้ถือหุ้น การที่ข้อบังคับกำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิเรียกประชุมให้สูงกว่าที่กฎหมายกำหนดน่าจะทำได้ แต่ถ้ากำหนดให้ต่ำกว่าน่าจะทำได้ เพราะเป็นการให้สิทธิผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้น ทางที่สองคือ ถ้าโดยเจตนารมณ์ของมาตรานี้มุ่งคุ้มครองบริษัทไม่ให้ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการจัดประชุมพว่หรือเกินควรโดยไม่จำเป็น ข้อบังคับก็น่าจะกำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิเรียกประชุมไว้ต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดไม่ได้ แต่ถ้ากำหนดให้สูงกว่าน่าจะทำได้ อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่าตามเนื้อความของมาตรานี้ใช้คำว่า "ไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า" ซึ่งหากตีความตามตัวอักษร น่าจะหมายความว่าตามทางที่สอง

* The Commercial Code of Japan, Article 237

กรณีกรรมการไม่เรียกประชุม และผู้ถือหุ้นเรียกประชุมเอง ค่าใช้จ่ายจะเรียกจากบริษัทได้หรือไม่นั้น ตามกฎหมายไทยไม่ได้กำหนดไว้ แต่มีผู้เห็นว่าผู้ถือหุ้นน่าจะเรียกเอาค่าใช้จ่ายจากบริษัทได้¹³ ส่วนตามกฎหมายอังกฤษกำหนดไว้ชัดเจนว่า บริษัทจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดประชุมดังกล่าวทั้งหมด *

ค. เจ้าหน้าที่ของบริษัท

กฎหมายบางประเทศ กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของบริษัทมีสิทธิเรียกประชุมวิสามัญได้ เช่น

ตาม Model Business Corporation Act ของสหรัฐอเมริกา บุคคลใด ๆ ที่ข้อบังคับกำหนดให้มีความสามารถเรียกประชุมผู้ถือหุ้นได้ เช่น ประธานบริษัทหรือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ของบริษัทย่อมสามารถเรียกประชุมได้**

ตามกฎหมายอังกฤษ ผู้สอบบัญชี (Auditor) ของบริษัทที่พ้นจากตำแหน่งอาจเรียกประชุมผู้ถือหุ้นได้ถ้าเห็นมีเรื่องสำคัญควรเสนอต่อผู้ถือหุ้นหรือเจ้าหน้าที่ร้องขอต่อคณะกรรมการ ในกรณีที่กรรมการไม่เรียกประชุมย่อมมีความผิดทางอาญา¹⁴

¹³ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท, หน้า 395.

* Companies Act 1985. Section 386

** Model Business Corporation Act, Section 28

¹⁴ M. Clive Schmithoff, Palmer's Company Law (London : Steven & Sons, 1982), p. 721.

ตามกฎหมายฝรั่งเศส ผู้สอบบัญชีมีสิทธิร้องขอให้เรียกประชุมได้เช่นกัน¹⁵
ส่วนกฎหมายไทย ไม่มีบทบัญญัติที่เจ้าหน้าที่เหล่านี้เรียกประชุมผู้ถือหุ้นได้
(3) การประชุมผู้ถือหุ้นชั้นเดียวกัน (Class Meetings)

ในกรณีหุ้นของบริษัทแบ่งออกเป็นลำดับชั้น (Class) ก็อาจมีการประชุม
ผู้ถือหุ้นในลำดับชั้นเดียวกันได้ โดยข้อบังคับของบริษัทอาจกำหนดให้เรื่องบาง
เรื่องที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นชั้นใดชั้นหนึ่ง โดยเฉพาะอยู่ในอำนาจ
การพิจารณาและการตัดสินใจในการประชุมเฉพาะผู้ถือหุ้นชั้นนั้น เช่น ตามกฎหมาย
บริษัทของอังกฤษกำหนดว่า การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับสิทธิของผู้ถือหุ้นในลำดับชั้นต่าง ๆ
จะต้องได้รับความเห็นชอบโดยมติพิเศษจากที่ประชุมในชั้นนั้น ๆ เสียก่อน

ถ้าหากกฎหมายหรือข้อบังคับของบริษัทกำหนดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นใน
ลำดับชั้นเดียวกันไว้ บริษัทนั้นก็จะต้องมีการประชุมใหญ่ 2 ประเภท คือ
การประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้นทั้งหมด และการประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้นของแต่ละลำดับชั้น
ซึ่งกระบวนการเรียกประชุม และดำเนินการประชุมก็จะเป็นไปอย่างเดียวกับ
การประชุมใหญ่ทั่วไป

การประชุมผู้ถือหุ้นชั้นเดียวกันนี้ อาจมีผู้ถือหุ้นเข้าประชุมเพียงคนเดียว
ก็ได้ถ้าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ถือหุ้นประเภทนั้นทั้งหมด¹⁶

15 P. Meinhardt, Company Law in Europe, p. F-12 (i).

16 Sir Sebag Shaw and Judge Dennis Smith, The Law
of Meetings, p. 132.

อนึ่ง มีปัญหาว่าในกรณีบริษัทไม่จัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นนี้ ศาลจะมีอำนาจสั่งให้มีการจัดประชุมได้หรือไม่ในประเด็นนี้กฎหมายไทยไม่ได้บัญญัติไว้ แต่ในกฎหมายอังกฤษและสหรัฐอเมริกา มีบทบัญญัติเรื่องนี้อย่างชัดเจนว่า ถ้ามีผู้ถือหุ้นร้องขอ ศาลมีอำนาจสั่งให้มีการประชุมได้ โดยศาลอาจกำหนดวันเวลา สถานที่ประชุม วันปิดสมุดทะเบียนหุ้น กำหนดองค์ประชุม และวิธีการประชุมอย่างไรก็ตามแต่จะเห็นสมควร 17

3.3 กระบวนการประชุมผู้ถือหุ้น (Constitution of Shareholders' Meeting)

การประชุมผู้ถือหุ้น ไม่ว่าจะเป็นการประชุมใหญ่สามัญประจำปี หรือการประชุมวิสามัญที่ถือว่าชอบ และมีผลใช้บังคับได้ก็ต่อเมื่อได้กระทำไปโดยถูกต้องตามขั้นตอนซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมาย กฎหมายบริษัทของทุกประเทศจึงมีบทบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์ในกระบวนการประชุมผู้ถือหุ้นไว้ สำหรับข้อบังคับของบริษัทนั้น อาจกำหนดวิธีการประชุมผู้ถือหุ้นไว้เป็นอย่างอื่นต่างจากที่กฎหมายกำหนดได้ แต่จะต้องไม่กำหนดไปนทางที่ตัด หรือจำกัดสิทธิผู้ถือหุ้นให้น้อยลงกว่าที่กฎหมายให้สิทธิไว้

กระบวนการประชุมผู้ถือหุ้น จะต้องประกอบด้วย 3 ขั้นตอน กล่าวคือ

- (1) หนังสือบอกกล่าวนัดประชุม (Notice)
- (2) องค์ประชุม (Quorum) และวิธีการดำเนินการประชุม
- (3) การลงมติ (Voting)

17 Companies Act 1985, Section 371 และ Revised Model Business Corporation Act, Section 7.03

หากกระบวนการประชุมผู้ถือหุ้นขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่ถูกต้องครบถ้วน
มติที่ประชุมนั้น ไม่ชอบด้วยกฎหมายและอาจถูกเพิกถอนได้

ในบทนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงกระบวนการประชุมผู้ถือหุ้นในสองขั้นตอนแรก
คือ หนังสือบอกกล่าวนัดประชุม และองค์ประชุมโดยละเอียด ส่วนขั้นตอนที่สาม
คือ การลงมตินั้นจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 2

ขั้นตอนที่ 1 หนังสือบอกกล่าวนัดประชุม (Notice)

หนังสือบอกกล่าวนัดประชุมเป็นเงื่อนไขประการแรกของกระบวนการ
ประชุมใหญ่ เพราะก่อนที่จะมีการประชุมใหญ่จะต้องมีการทำหนังสือบอกกล่าวที่มี
รายการตามที่กฎหมายกำหนด และส่งไปให้ผู้ถือหุ้นล่วงหน้าก่อนวันประชุม

1. วัตถุประสงค์ของหนังสือบอกกล่าวนัดประชุม

เพื่อให้ผู้ถือหุ้นได้มีโอกาสพิจารณา และปรึกษาหารือกับผู้ถือหุ้นอื่นถึง
เรื่องที่จะทำการประชุมและ เตรียมตัวสำหรับที่จะลงมตินั้น ๆ อย่างรอบคอบ
สิทธิในการรับหนังสือบอกกล่าวนัดประชุมเป็นสิทธิพื้นฐานของผู้ถือหุ้นทุกคน

2. เนื้อหาของหนังสือบอกกล่าวนัดประชุม

สำหรับเนื้อหาของหนังสือบอกกล่าวนัดประชุมซึ่งกฎหมายบริษัททุกประเทศ
ได้กำหนดไว้* จะต้องประกอบด้วย

2.1 วัน เวลา สถานที่ที่จะทำการประชุม และ

2.2 สภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากัน

* สำหรับกฎหมายไทยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 1175 และในพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. 2521 มาตรา 11.

2.1 วัน เวลา สถานที่ที่จะทำการประชุม

สำหรับวันเวลาของการประชุมจะเป็นเมื่อใดก็ได้ แต่ควรเป็นวัน เวลาที่สะดวกแก่ผู้ถือหุ้นที่จะมาประชุม

กฎหมายอเมริกาบางมลรัฐบัญญัติว่า ถ้ากำหนดวันประชุมได้ระบุไว้ใน ข้อบังคับแล้วว่าจะมีขึ้นเมื่อใด ก็ต้องจัดให้มีตามนั้น และไม่จำเป็นต้องระบุวันดังกล่าวไว้ในหนังสือบอกกล่าวนัดประชุมอีกก็ได้¹⁸

ในกรณีวันที่จะประชุมตรงกับวันหยุด หากกฎหมายหรือข้อบังคับไม่ได้ กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ก็จะต้องทำการประชุมในวันนั้น จะเลื่อนไปประชุมในวันทำการถัดไปไม่ได้¹⁹

สำหรับเวลาในการจัดประชุมเคยมีปัญหาว่า เวลาที่กำหนดในหนังสือ บอกกล่าวจะถือเวลาณที่ใด และศาลอเมริกาได้มีคำพิพากษาว่าให้ถือ เวลา ณ สถานที่ตั้งของบริษัทเป็นเวลาที่ถูกต้อง *

¹⁸ George S. Hills, Managing Corporate Meetings, PP. 68-69.

¹⁹ Ibid., P.71

* คดี People V. Albany & S.R.R., 1 Lans. 308, 328 (N.Y.1869) จาก George S. Hills, Managing Corporate Meetings , P.70

ส่วนสถานที่ที่จะทำการประชุมนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้กำหนดไว้ กรรมการจึงอาจกำหนดให้ประชุมที่ใดก็ได้แต่โดยปกติก็ควรต้องประชุมยังสำนักงานของบริษัท หรือที่อื่นใดที่สะดวกแก่ผู้ถือหุ้นทั่วไปที่จะมาประชุมแต่ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521* และกฎหมายบางประเทศ เช่น เยอรมัน²⁰ กำหนดไว้ชัดเจนว่าสถานที่ประชุมจะต้องอยู่ในท้องที่อันเป็นที่ตั้งของสำนักงานใหญ่ของบริษัท ส่วนกฎหมายบริษัทสมัยใหม่ในบางมลรัฐของสหรัฐอเมริกา เช่น เดลาแวร์ อนุญาตให้จัดการประชุมนอกภูมิลำเนาของบริษัทได้ และข้อบังคับอาจกำหนดสถานที่ประชุมเป็นที่ใดก็ได้²¹

2.2 สภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษา

สภาพแห่งกิจการ ก็คือ ระเบียบวาระที่จะประชุมกันว่า มีเรื่องอะไรบ้าง²²

2.2.1 วาระการประชุม (Agenda) หรือสภาพแห่งกิจการนั้นเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องบอกกล่าวแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบ เพื่อให้ผู้ถือหุ้นจะได้ตัดสินใจว่ามีเรื่องสำคัญ หรือเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นโดยตรงอันควรจะเข้าประชุมหรือไม่ หากไม่แจ้งระเบียบวาระไปแล้ว มีการประชุมในเรื่องที่สำคัญ

* พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521, มาตรา 111
วรรค 2

²⁰ P.Meinhardt, Company Law In Europe, P. D-12 (ii).

²¹ Harry G. Henn & John R.Alexander, Laws of Corporations, p. 505.

²² โสภณ รัตนากร , คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท , หน้า 397

ผู้ถือหุ้นอาจขอให้เพิกถอนมติของที่ประชุมในเรื่องนั้นได้ ดังที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 2644/2520 ว่า การประชุมใหญ่ที่ปรึกษาเรื่องนอกระเบียบวาระ ผ่าผิดมาตรา 1175 อาจถูกเพิกถอนได้²³

มีปัญหาน่าพิจารณาว่า วาระการประชุมที่หลาย ๆ บริษัทมักนิยมระบุเป็นวาระสุดท้ายในหนังสือนัดประชุมผู้ถือหุ้น คือ วาระการประชุมที่ว่า "เรื่องอื่น ๆ" นั้น มีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ใด และกิจการประเภทใดที่สามารถนำเข้าสู่การประชุมโดยอาศัยระเบียบวาระดังกล่าวได้ สำหรับวัตถุประสงค์ในการระบุระเบียบวาระ "เรื่องอื่น ๆ" ใหม่นี้ ผู้เขียนเห็นว่า เพื่อความสะดวกหากจะมีการเสนอเรื่องอื่นใดเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมผู้ถือหุ้นจะได้เสนอได้โดยอาศัยวาระดังกล่าว แต่ทั้งนี้ เรื่องที่จะนำเสนอสมควรเป็นเรื่องที่ไม่สำคัญ ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะกิจการที่นำเข้าสู่ที่ประชุมโดยอาศัยวาระการประชุม "เรื่องอื่น ๆ" นี้ ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 3

อนึ่ง ในทางปฏิบัติของกระทรวงพาณิชย์ ขณะนี้กระทรวงพาณิชย์จะไม่รับจดทะเบียนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นที่ได้จากวาระการประชุมที่ว่า "เรื่องอื่น ๆ" เว้นแต่ผู้ขอจดทะเบียนจะได้ชี้แจงเหตุผลว่าเป็นที่ไม่สามารถระบุวาระการประชุมเฉพาะเรื่องนั้นไว้ได้ จึงต้องอาศัยวาระเรื่องอื่น ๆ ดังกล่าวเป็นวาระในการประชุม

2.2.2 ความชัดเจนของวาระการประชุมหรือสภาพแห่งกิจการ
ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 1175 ไม่ได้บัญญัติลักษณะความชัดเจนของวาระการประชุมหรือสภาพแห่งกิจการว่าจะต้องมีความชัดเจนเพียงใด

23 เรื่องเดียวกัน , หน้าเดียวกัน

คงระบุสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากันนั้นด้วย ซึ่งต่างจากพระราชบัญญัติ
บริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 มาตรา 111 ที่บัญญัติลักษณะของความชัดเจน
ของวาระการประชุมไว้ว่าหนังสือนัดประชุมผู้ถือหุ้น ต้องระบุระเบียบวาระ
การประชุม และเรื่องที่จะเสนอต่อที่ประชุมพร้อมด้วยรายละเอียดตามสมควร
โดยระบุให้ชัดเจนว่าเป็นเรื่องที่จะเสนอเพื่อทราบ เพื่ออนุมัติ หรือเพื่อพิจารณาแล้ว
แต่กรณี รวมทั้งความเห็นของคณะกรรมการในเรื่องดังกล่าวด้วย

ในส่วนกฎหมายต่างประเทศ ศาลอังกฤษได้ให้หลักในการวินิจฉัยถึง
ความชัดเจนของวาระการประชุมหรือหรือสภาพแห่งกิจการนี้ว่า จะต้อง "ชัด
เจนตรงไปตรงมา และสมเหตุผล"

การตีความเนื้อหาของหนังสือบอกกล่าวนัดประชุมว่าชัดเจนเพียงใดนั้น
ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงแต่ละกรณี เช่น ในส่วนศาลไทย มีคำพิพากษาฎีกาที่
2644/2520²⁴ วินิจฉัยไว้ว่า หนังสือบอกกล่าวเรียกประชุมระบุแต่เพียงว่ากิจการ
ที่ปรึกษาหารือ คือยอดเจ้าหนี้และยอดจ่าย ปัญหาค่าใช้จ่ายและปัญหาอื่น ๆ แต่ใน
ขณะประชุมกลับมีมติให้เปลี่ยนตัวผู้ชำระบัญชี ถือว่าไม่ได้ระบุสภาพกิจการไว้ จึงทำ
ไม่ได้ และศาลอังกฤษเคยตัดสินไว้ว่าวาระการประชุมซึ่งกำหนดว่า เป็นการเลือก
ตั้งกรรมการโดยกรรมการบริหารเดิมเสนอเข้ารับการเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่ง แต่ปรากฏ
ว่าในการประชุมจริง ๆ บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่ได้ระบุชื่อไว้ในหนังสือนัดประชุมเป็นผู้ได้

* คดี Kange V. Croydon Transways, (1898) I Ch.
358 จาก Sir Sebag Shaw and Judge Dennis Smith, The Law
of Meetings , P. 150

²⁴ คำพิพากษาฎีกาประจำปีพุทธศักราช 2520 (กรุงเทพมหานคร :
เนติบัณฑิตยสภา, 2520) , หน้า 2032.

รับการแต่งตั้งมติที่ประชุมในการแต่งตั้งกรรมการดังกล่าวถือว่าถูกต้องตามกฎหมายแล้ว 25

นอกจากเนื้อหาที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าต้องระบุในหนังสือนัดประชุม แล้ว หนังสือนัดประชุมควรกำหนดข้อความเพิ่มเติมด้วยว่า ผู้ถือหุ้นที่เข้าร่วมประชุม มีสิทธิตั้งผู้รับมอบฉันทะ (Proxy) เพื่อเข้าประชุมแทนตนได้ และผู้รับมอบฉันทะนั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท ซึ่งข้อความเช่นนี้ กฎหมายบริษัทของอังกฤษ บังคับว่าต้องระบุไว้ในหนังสือนัดประชุมเสมอ 26

3. ผู้มีหน้าที่ส่งหนังสือบอกกล่าวนัดประชุม

โดยปกติคือกรรมการ แต่อย่างไรก็ตามศาลอเมริกาเคยตัดสินไว้ว่า ถ้าข้อบังคับกำหนดเพียงว่าให้มีการส่งหนังสือบอกกล่าวโดยไม่ได้กำหนดชัดเจนว่า ใครเป็นผู้ส่ง เจ้าหน้าที่ของบริษัทอาจเป็นผู้ส่งได้* แต่ถ้ากฎหมายของมลรัฐใด หรือข้อบังคับกำหนดไว้ชัดเจนว่า ผู้ใดมีหน้าที่ส่งหนังสือบอกกล่าวแล้ว หนังสือบอกกล่าว ที่ส่งโดยบุคคลอื่นย่อมไม่มีผลใช้บังคับ**

25 Sir Sebag Shaw and Judge Dennis Smith. The Laws of Meeting, p. 149.

26 Ibid, p.233.

* คดี West Koshkonong Congregation V. Ottesen, 80 Wis 62, 49 NW 24 จาก American Jurisprudence Vol.19 , 2 nd. ed (New York, The Lawyers Co-opertive Publishing Company,1965), p. 129.

** คดี Congregation Scc of Bethany V. Sperry 10 Conn 200 จาก Ibid.,p.129.

4. ผู้มีสิทธิรับหนังสือบอกกล่าวนัดประชุม

คือ ผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่ออยู่ในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัท * และเนื่องจากหุ้นเป็นทรัพย์สินที่มีการโอนซื้อขายกันได้ง่าย ดังนั้นเพื่อป้องกันข้อโต้แย้งกฎหมายบริษัทประเทศต่าง ๆ มักจะกำหนดให้มีวัน ๆ หนึ่ง ซึ่งให้ถือว่าผู้ถือหุ้นที่มีชื่ออยู่ในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นเป็นผู้มีสิทธิได้รับหนังสือบอกกล่าวนัดประชุม ซึ่งเรียกว่า "วันปิดสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น" (Record Date) ดังนั้น หากหุ้นมีการโอนภายหลังวันดังกล่าว ผู้รับโอนย่อมไม่มีสิทธิได้รับหนังสือบอกกล่าวนัดประชุม

ในการกำหนด Record Date นี้ โดยทั่วไปแล้วทำได้หลายวิธี กล่าวคือ

4.1 กรรมการกำหนดเอาวันใดวันหนึ่งเป็น Record Date โดยมีการประกาศล่วงหน้า ซึ่งกฎหมายอาจกำหนดหลักเกณฑ์ประกอบไว้ด้วยก็ได้ว่าจะต้องไม่เกินกี่วัน เช่น Model Business Corporation Act Section 30 กำหนดว่า จะต้องไม่เกิน 50 วัน และไม่น้อยกว่า 10 วันก่อนวันประชุม

4.2 กรรมการปิดสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น และถือเอาวันปิดสมุดทะเบียนเป็น Record Date ซึ่งในกรณีนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1131 บัญญัติว่า ในระหว่าง 14 วันก่อนการประชุมใหญ่สามัญ บริษัทจะปิดสมุดทะเบียนพักการโอนหุ้นเสียก็ได้

* กฎหมายบริษัทของมลรัฐต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่จะกำหนดให้บริษัททราบดีชื่อผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิได้รับหนังสือบอกกล่าวด้วย ดู The Institute for Paralegal Training, Introduction to Corporate Law (St. Paul Minn : West Publishing Co., 1978), p.118.

4.3 ถ้าไม่ได้กำหนดวัน Record Date ที่แน่นอน และไม่ได้ปิดสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นให้ถือเอาวันส่งหนังสือนัดประชุมให้แก่ผู้ถือหุ้นเป็น Record Date

นอกจากผู้ถือหุ้นจะมีสิทธิรับหนังสือบอกกล่าวนัดประชุมแล้วกฎหมายบริษัทของอังกฤษยังกำหนดว่า ผู้สอบบัญชีของบริษัทมีสิทธิเข้าร่วมในการประชุมสามัญของบริษัท จึงมีสิทธิได้รับหนังสือนัดประชุมทุกฉบับด้วย 27

5. กำหนดเวลาและวิธีการในการส่งหนังสือบอกกล่าวนัดประชุม

ในการบอกกล่าวเรียกประชุมนั้น จะต้องมีการส่งหนังสือนัดประชุมแก่ผู้ถือหุ้นล่วงหน้าชั่วระยะเวลาหนึ่งที่กฎหมายกำหนด ซึ่งโดยทั่วไปจะใช้วิธีส่งคำบอกกล่าวไปทางไปรษณีย์

สำหรับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1175 ได้กำหนดวิธีการบอกกล่าวนัดประชุมโดยวิธีใดวิธีหนึ่งใน 2 วิธีดังนี้

ก. ตีพิมพ์คำบอกกล่าวนัดประชุมอย่างน้อย 2 ครั้ง ในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ฉบับหนึ่งก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน หรือ

ข. ส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้ถือหุ้นตามชื่อในทะเบียนของบริษัททางไปรษณีย์ก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน

27 Sir Sebag Shaw and Judge Dennis Smith, The Law of Meetings, p.145.

การบอกกล่าวจะเลือกวิธีใดก็ได้ หากเลือกส่งโฆษณาในหนังสือพิมพ์แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวโดยส่งหนังสือไปทางไปรษณีย์อีก 28

สำหรับการนับระยะเวลาการส่งหนังสือบอกกล่าวนัดประชุม นั้น ได้มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยว่า เมื่อส่งคำบอกกล่าวนัดประชุมทางไปรษณีย์ก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน ย่อมถือว่าได้ส่งถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ผู้ถือหุ้นจะได้รับวันนัดหาเป็นข้อสำคัญ²⁹

คำบอกกล่าวนั้นนอกจากจะส่งตามมาตรา 1175 ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังอาจส่งถึงตัวผู้ถือหุ้นเองก็ได้ ตามมาตรา 1244*

28 คำพิพากษาฎีกาที่ 3462/2530, คำพิพากษาฎีกาประจำปีพุทธศักราช 2530 (กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2530), หน้า 2183.

29 คำพิพากษาฎีกาที่ 384/2506 จาก "ประกาศน์ อวยชัย, "ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา เล่ม 2 (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์ : 2528), หน้า 1847.

* มาตรา 1244 "อันหนังสือบอกกล่าวซึ่งบริษัทจะพึงส่งถึงผู้ถือหุ้นนั้น ถ้าว่าได้ส่งมอบให้แล้วถึงตัวก็ดี หรือส่งไปโดยทางไปรษณีย์สลับหลังถึงสำนักอาศัยของผู้ถือหุ้นดังที่ปรากฏในทะเบียนของบริษัทแล้วก็ดี ท่านให้ถือว่าเป็นอันได้ส่งโดยชอบแล้ว"

ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 มาตรา 111 กำหนดว่าการส่งหนังสือบอกกล่าวนัดประชุมนี้ นอกจากจะต้องส่งให้แก่ผู้ถือหุ้นทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน ก่อนวันประชุมแล้ว ยังต้องจัดส่งหนังสือนัดประชุมดังกล่าวให้แก่นายทะเบียนด้วย และต้องโฆษณาบอกกล่าวนัดประชุมในหนังสือพิมพ์ไม่น้อยกว่า 3 วันก่อนวันประชุมด้วย วิธีการบอกกล่าวนัดประชุมในกรณีบริษัทมหาชน จึงค่อนข้างจะเข้มงวดกว่าบริษัทเอกชนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สำหรับกฎหมายประเทศต่าง ๆ ได้กำหนดวิธีการบอกกล่าวเรียกประชุมไว้ต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย โดยส่วนใหญ่มักจะกำหนดระยะเวลาการส่งคำบอกกล่าวล่วงหน้าไว้ยาวกว่ากฎหมายไทย เป็นต้นว่า

กฎหมายบริษัทของอังกฤษแยกการส่งหนังสือบอกกล่าวกรณีการประชุมสามัญประจำปีและการประชุมวิสามัญ ออกจากกัน คือ ถ้าเป็นกรณีประชุมสามัญประจำปี จะต้องส่งหนังสือนัดประชุมล่วงหน้า 21 วัน ส่วนการประชุมอื่นนอกจากนี้ต้องส่งหนังสือนัดประชุมล่วงหน้า 14 วัน³⁰

ตาม Model Business Corporation Act ของสหรัฐอเมริกา การส่งหนังสือบอกกล่าวนัดประชุมต้องส่งล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 10 วัน แต่ไม่เกิน 50 วันก่อนวันประชุม *

ตามกฎหมายพาณิชย์ของฝรั่งเศส กำหนดว่าต้องส่งหนังสือนัดประชุมล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 15 วัน³¹

³⁰ M.Clive Schmithoff, Palmer's Company Law, p.723.

* Model Business Corporation Act, Section 29

³¹ P.Meinhardt, Company Law In Europe, p. F-12 (i).

ตามกฎหมายเยอรมัน หนังสือนัดประชุมต้องส่งล่วงหน้าอย่างน้อย 1 เดือน ก่อนวันประชุมโดยจะต้องตีพิมพ์ใน federal gazette และในหนังสือพิมพ์ที่บริษัทกำหนดด้วย³²

6. ข้อยกเว้นการส่งหนังสือบอกกล่าวนัดประชุม

การส่งหนังสือบอกกล่าวนัดประชุม อาจจะไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดก็ได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

6.1 ข้อบังคับของบริษัท กำหนดไว้ว่าไม่ต้องส่ง

6.2 ผู้ถือหุ้นสละสิทธิที่จะเรียกร้องในเรื่องการไม่ส่งคำบอกกล่าวนัดประชุมโดยการทำเป็นหนังสือสละสิทธิ (Waiver) ลงลายมือชื่อของตนไม่ว่าก่อนหรือหลังประชุม

6.3 ผู้ถือหุ้นเข้าร่วมประชุมโดยไม่ได้คัดค้านในเรื่องการไม่ส่งคำบอกกล่าว ซึ่งกรณีนี้คำพิพากษาฎีกาที่ 1091/2524³³ วินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 มิได้บัญญัติบังคับโดยเด็ดขาดว่าถ้าไม่แจ้งไปยังผู้ถือหุ้นก่อนวันนัดประชุม 7 วันแล้ว การแจ้งดังกล่าวจะต้องเป็นโมฆะเสียเปล่า เมื่อผู้ถือหุ้นได้ไปประชุมโดยพร้อมเพรียงกันถือได้ว่าผู้ถือหุ้นทุกคนทราบกำหนดวันประชุมใหญ่โดยชอบแล้ว

6.4 ผู้ถือหุ้นที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมได้ให้สัตยาบันแก่การประชุมนั้นในภายหลัง เช่น ได้เข้าประชุมครั้งต่อมาโดยไม่ได้คัดค้านถึงความไม่สมบูรณ์ของการส่งหนังสือนัดประชุมสำหรับการประชุมครั้งก่อน หรือเว้นระยะในการคัดค้านนานเกินไป เป็นต้น

³² Ibid., p.D-12(i).

³³ คำพิพากษาฎีกาประจำปีพุทธศักราช 2524 (กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2524), หน้า 947.

ทั้งนี้ การที่กรณีเหล่านี้ถือเป็นข้อยกเว้นไม่ต้องส่งหนังสือบอกกล่าวนัดประชุมตามกฎหมายได้นั้นเป็นไปตามทฤษฎีที่ว่า การส่งหนังสือบอกกล่าวนัดประชุมมีขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นเอกชน ไม่ใช่มหาชน ดังนั้น เมื่อผู้ถือหุ้นดังกล่าวยินยอมสละประโยชน์ของตน จึงสามารถทำได้ *

7. ผลของหนังสือบอกกล่าวนัดประชุมที่บกพร่อง

ในกรณีหนังสือบอกกล่าวนัดประชุมมีข้อบกพร่องย่อมมีผลให้การประชุมผู้ถือหุ้นในครั้งนั้นบกพร่องและอาจถูกเพิกถอนได้

ศาลอังกฤษได้ให้หลักเกี่ยวกับการพิจารณาผลของหนังสือบอกกล่าวนัดประชุมที่บกพร่อง ดังนี้

7.1 ถ้าหนังสือนัดประชุมไม่ได้ถูกส่งให้กับผู้มีสิทธิได้รับหนังสือดังกล่าว หรือ

7.2 หนังสือนัดประชุมถูกส่งออกไปโดยผู้ที่ไม่ได้มีอำนาจและไม่ได้มีการรับรองในภายหลัง

* หลักจากคดี Nelson V Hubbard, 96 Ala 238, 11 So 428. จาก American Jurisprudence, p. 135.

7.3 หนังสือนัดประชุมมิได้แจ้งวาระการประชุมที่จะพิจารณาอย่างชัดเจน
ครบถ้วน

มติที่ประชุมที่เกิดจากการประชุมดังกล่าวใช้ไม่ได้ ในสองกรณีแรก
การประชุมทั้งหมดถือว่าใช้ไม่ได้ทั้งหมด และในกรณีที่สามถือว่าใช้ไม่ได้เฉพาะใน
ส่วนวาระการประชุมที่ไม่ได้แจ้ง *

ขั้นตอนที่ 2 องค์ประชุม (Quorum) และวิธีดำเนินการประชุม

1. ความหมายของ "องค์ประชุม"

หมายถึง จำนวนผู้ถือหุ้นที่น้อยที่สุดที่เข้าประชุมแล้วทำให้ที่ประชุมสามารถ
ปรึกษาหารือกิจการใด ๆ ได้ถูกต้อง³⁴

* หลักจากคดี Woolf v. East Nigel Gold Mining Co.,
Ltd. (1905) 21 T.L.R. 660 จาก Sir Sebag Shaw and Judge
Dennis Swith, The Law of Meetings , p. 154

³⁴ George S.Hills, Managing Corporate Meetings, p.123.

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน
จำกัด พ.ศ. 2521 ไม่ได้กำหนดนิยามของคำว่า "องค์ประชุม" ไว้โดยตรง แต่เมื่อ
พิจารณาข้อความในตัวบทกฎหมายมาตรา 1178 * ประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์และมาตรา 113 วรรค 1 พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521**
ก็พอจะกล่าวได้ว่าองค์ประชุมผู้ถือหุ้นมีความหมายเช่นเดียวกับที่กล่าวข้างต้น

2. จำนวนองค์ประชุมผู้ถือหุ้น

โดยที่การประชุมใหญ่เป็นการประชุมร่วมกันของผู้ถือหุ้น มติของผู้ถือหุ้น
ที่ได้จากการประชุมย่อมมีผลผูกมัดบริษัทและผู้ถือหุ้นทุกคน แม้ผู้ถือหุ้นผู้นั้นจะไม่ได้เข้า
ประชุมด้วยก็ตาม กฎหมายจึงจำเป็นต้องกำหนดจำนวนองค์ประชุมของผู้ถือหุ้นที่เข้า
ร่วมประชุมไว้ว่าจะต้องมีจำนวนอย่างน้อยเท่าใดจึงจะเพียงพอเป็นองค์ประชุมและ
ทำการประชุมต่อไปได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

หลักเกณฑ์ในการกำหนดจำนวนองค์ประชุมมีหลายแบบ กฎหมาย
บางประเทศกำหนดว่า จะต้องถือหุ้นรวมกันอย่างน้อยเท่าใด จึงจะถือเป็นองค์ประชุม

* มาตรา 1178 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ "ในการประชุม
ผู้ถือหุ้น ถ้าไม่มีผู้ถือหุ้นมาเข้าประชุมร่วมกันแทนหุ้นได้ถึงจำนวนหนึ่งในสี่แห่ง
ทุนของบริษัทเป็นอย่างน้อยแล้ว ท่านว่าที่ประชุมอันนั้นจะปรึกษากิจการอันใดหาได้ไม่"

** มาตรา 113 วรรค 1 พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.
2521 "ในการประชุมผู้ถือหุ้น ต้องมีผู้ถือหุ้นและผู้รับมอบฉันทะจากผู้ถือหุ้น (ถ้ามี)
มาประชุมไม่น้อยกว่ายี่สิบห้าคน และต้องมีหุ้นนับรวมกันได้ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม
ของจำนวนหุ้นที่กำหนดไว้ทั้งหมด จึงจะถือเป็นองค์ประชุม"

โดยไม่ว่าหนึ่งว่าจะต้องมีผู้ถือหุ้นกี่คน บางประเทศกำหนดว่าต้องมีผู้ถือหุ้นเข้าประชุมอย่างน้อยกี่คนจึงจะถือเป็นองค์ประชุม โดยพิจารณาถึงจำนวนผู้ถือหุ้น และบางประเทศใช้หลักทั้งสองนี้รวมกันคือ องค์ประชุมจะต้องประกอบทั้งจำนวนหุ้นและผู้ถือหุ้นตามที่กำหนดคนนอกจากนี้ กฎหมายบริษัทบางฉบับยังกำหนดองค์ประชุมกรณีการประชุมสามัญ และการประชุมวิสามัญไว้ต่างกันด้วย

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 1178 กำหนดว่าต้องมีผู้ถือหุ้นเข้าประชุมรวมกันไว้ถึง จำนวน 1 ใน 4 แห่งทุนของบริษัทเป็นอย่างน้อย หรือคิดเป็น 25% ของจำนวนหุ้นทั้งหมดของบริษัทจึงจะครบองค์ประชุม

ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 มาตรา 113 กำหนดว่าต้องมีผู้ถือหุ้นเข้าร่วมประชุมอย่างน้อย 25 คน และนับจำนวนหุ้นรวมกันไว้ถึง 1 ใน 3 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมดซึ่งจะเห็นได้ว่าการกำหนดจำนวนองค์ประชุมใช้ทั้งสองหลักเกณฑ์ร่วมกัน

สำหรับกฎหมายต่างประเทศกำหนดองค์ประชุมผู้ถือหุ้นไว้แตกต่างจากกฎหมายไทยดังนี้

ตามกฎหมายบริษัทของอังกฤษ ถ้าข้อบังคับของบริษัทไม่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ผู้ถือหุ้นตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมาประชุมร่วมกันคือเป็นองค์ประชุมได้โดยไม่ว่าหนึ่งถึงจำนวนหุ้น³⁵ แต่ทั้งนี้ ถ้าเป็นการประชุมประเภท Class Meetings โดยมีผู้ถือหุ้นประเภทนั้นทั้งหมดเป็นของบุคคลคนเดียว บุคคลนั้นเพียงผู้เดียวก็ถือเป็นองค์ประชุมผู้ถือหุ้นประเภทนั้น ๆ ได้³⁶

³⁵ M.Clive Schmitthoff, Palmer's Company Law, p.732.

³⁶ Sir Sebag Shaw and Judge Dennis Smith, The Law of Meetings, p. 158.

ตาม Model Business Corporation Act ของสหรัฐอเมริกา รวมทั้งกฎหมายในอีกหลายมลรัฐ เช่น นิวเจอร์ซีย์ เดลาแวร์ กำหนดว่าต้องมีผู้ถือหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเข้าประชุมจึงจะถือว่าครบองค์ประชุมแล้ว *

ตามกฎหมายเยอรมัน ไม่มีการกำหนดจำนวนองค์ประชุมไว้ แต่บัญญัติไว้ว่าลักษณะว่าถ้าข้อบังคับบริษัทไม่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ผู้ถือหุ้นเพียงผู้เดียวมาประชุมก็เพียงพอที่จะถือเป็นองค์ประชุมได้แล้ว ³⁷

ตามกฎหมายฝรั่งเศส ถ้าเป็นการประชุมวิสามัญกำหนดค่าให้ผู้ถือหุ้นมาประชุมอย่างน้อย 1 ใน 2 ของจำนวนหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนตามหนังสือนัดประชุมครั้งแรกและ 1 ใน 4 ของจำนวนหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนตามหนังสือนัดประชุมครั้งที่ 2 แต่ถ้าเป็นการประชุมสามัญ กฎหมายกำหนดค่าที่มีผู้ถือหุ้นมาประชุมอย่างน้อย 1 ใน 4 ของจำนวนหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน สำหรับการประชุมตามหนังสือนัดประชุมครั้งแรก และการประชุมตามหนังสือนัดประชุมครั้งที่สองไม่จำเป็นต้องครบองค์ประชุม ³⁸

ส่วนในประเทศญี่ปุ่น ประมวลพาณิชย์ของญี่ปุ่นกำหนดองค์ประชุมของที่ประชุมผู้ถือหุ้นไว้ว่าต้องมีผู้ถือหุ้นเข้าร่วมประชุม โดยมีหุ้นนับรวมกันได้ครึ่งหนึ่งของจำนวนหุ้นทั้งหมดของบริษัท **

* Model Business Corporation Act Section 32, New York Business Corporation Law Section 608, Delaware Corporation Law Section 216.

³⁷ P. Meinhardt, Company Law In Europe , p. F-12 (ii).

³⁸ Ibid., p.F-12 (i).

** The Commercial Code of Japan, Article 239.

การกำหนดจำนวนองค์ประชุมนี้ บริษัทอาจกำหนดไว้ในข้อบังคับให้มีจำนวนองค์ประชุมสูงกว่าที่กฎหมายกำหนดก็ได้* แต่จะกำหนดให้น้อยกว่าไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ศาลเป็นผู้จัดการประชุม ตามกฎหมายอังกฤษกำหนดว่าจำนวนองค์ประชุมจะเป็นไปตามที่ศาลเห็นว่าเหมาะสมโดยไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามข้อบังคับ 39

3. การนับจำนวนองค์ประชุม

ในการนับจำนวนองค์ประชุมผู้ถือหุ้นโดยทั่วไปต้องนับรวมทั้งผู้ถือหุ้นที่มาประชุมเองและมอบฉันทะให้ผู้อื่นมาประชุม โดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะงดออกเสียงหรือไม่ แต่ตามกฎหมายอังกฤษถ้าข้อบังคับไม่ได้กำหนดว่าองค์ประชุมหมายถึงผู้ถือหุ้นที่มาประชุมเองและมอบฉันทะให้ผู้อื่นมาแทนตนด้วยแล้วจะนับจำนวนผู้รับมอบฉันทะเป็นองค์ประชุมไม่ได้ แต่ในกรณีผู้ถือหุ้นเป็นบริษัทและผู้แทนบริษัทมาเข้าร่วมประชุมถือเป็นการประชุมโดยตัวบริษัทเอง จึงนับเข้าเป็นองค์ประชุมได้⁴⁰

* Revised Model Business Corporation Act Section 7.27 ได้บัญญัติไว้ชัดเจนเป็นการรับรองหลักการนี้

³⁹ Sir Sebag Shaw and Judge Dennis Smith , The Law of Meetings, p.158.

⁴⁰ M.Clive Scmittholff, Palmer's Company Law, p. 732.

หุ้นที่นำมาคำนวณรวมเป็นองค์ประชุมนี้ โดยปกติก็คือหุ้นที่สามารถมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนได้ ด้วยเหตุนี้หุ้นที่ยังไม่ได้ออก (Unissued Shares) และหุ้นที่มีข้อจำกัดในการออกเสียง จึงไม่นับรวมเป็นองค์ประชุมซึ่ง ในกรณีนี้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 2970/2522⁴¹ วินิจฉัยไว้ว่าการจองหุ้นที่เป็นโฉมะนั้น การประชุมใหญ่ นับเป็นจำนวนผู้ถือหุ้นไม่ได้ จึงไม่ครบองค์ประชุม 1 ใน 4 ของจำนวนผู้ถือหุ้นของบริษัท มติของที่ประชุมจึงไม่มีผลและกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งย่อมไม่เข้ากรรมการของบริษัทโดยชอบ

4. การประชุมไม่ครบองค์ประชุม

เมื่อถึงกำหนดเวลาที่จะประชุม หากผู้ถือหุ้นยังไม่ครบองค์ประชุม ประธานที่ประชุมก็จะต้องรอจนกว่าจะมีผู้ถือหุ้นมาครบ ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1179 กำหนดว่าให้รอเวลาไปหนึ่งชั่วโมงเต็ม หากผู้ถือหุ้นยังไม่ครบองค์ประชุม ในกรณีการประชุมใหญ่นั้นได้เรียกนัดเพราะผู้ถือหุ้นร้องขอให้เลิกประชุม แต่ถ้าหากการประชุมใหญ่นั้นไม่ได้เรียกนัดเพราะผู้ถือหุ้นร้องขอ ให้เรียกนัดใหม่อีกคราวหนึ่งภายใน 14 วัน และการประชุมใหญ่ครั้งหลังนี้ไม่บังคับว่าจำเป็นต้องครบองค์ประชุม

มีข้อสังเกตว่ากฎหมายใช้คำว่าเลิกประชุม แต่ไม่ได้หมายความว่ามีการประชุมแล้ว เลิกตามกฎหมาย เพราะ เมื่อมีผู้เข้าประชุมไม่ครบองค์ประชุมก็ย่อมจะมีการประชุมไม่ได้อยู่แล้ว ดังนั้น คำว่าเลิกประชุมนี้ จึงหมายถึงเลิกไม่มีการประชุม⁴²

⁴¹ คำพิพากษาฎีกาประจำปีพุทธศักราช 2522 (กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา), หน้า 2339.

⁴² ทวี เจริญพิทักษ์, คำอธิบายโดยพิสดารกฎหมายหุ้นส่วนและบริษัทพิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม 2520), หน้า 289.

การนัดเรียกประชุมใหม่ซึ่งกฎหมายไม่บังคับว่าการประชุมครั้งหลัง ต้องครบองค์ประชุมหรือไม่นั้น มีผู้เห็นว่าจะต้องมีคนมาร่วมประชุมอย่างน้อย 2 คน เช่นกันจึงจะถือเป็นองค์ประชุมได้⁴³ แต่บางท่านเห็นว่า การประชุมครั้งหลังนี้ มีผู้เข้าประชุมคนเดียวก็ใช้ได้⁴⁴

ในส่วนกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการประชุมไม่ครบองค์ประชุมนั้น กฎหมายอังกฤษ กำหนดว่า ถ้าผู้ถือหุ้นยังไม่ครบองค์ประชุม ให้รออีกครั้งชั่วโงง นับจากกำหนดนัดประชุม ถ้ายังไม่ครบให้เลื่อนการประชุมไปสัปดาห์หน้าในวัน เวลา และสถานที่เดิมหรือแล้วแต่กรรมการจะกำหนด *

43 โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท, หน้า 400.

44 ทวี เจริญพิทักษ์, คำอธิบายโดยพิสดารกฎหมายหุ้นส่วนและบริษัท, หน้า 290.

* Companies Act 1985, Table A

5. วิธีดำเนินการประชุม

5.1 ประธานที่ประชุม (Chairman)

ประธานที่ประชุมมีหน้าที่ควบคุม จัดการและดูแลการประชุมให้ดำเนินไปโดยเรียบร้อยถูกต้องตามกฎหมายและข้อบังคับ ซึ่งรวมถึงอำนาจในการพิจารณาตัดสินว่าผู้ถือหุ้นรายนั้น ๆ มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนหรือไม่ และผู้รับมอบอำนาจได้รับมอบอำนาจให้ออกเสียงโดยถูกต้องหรือไม่ * รวมทั้งถ้าผู้ถือหุ้นมีข้อคัดค้านในเรื่องใด ๆ แต่หลังจากประธานที่ประชุมได้พิจารณาข้อคัดค้านแล้วไม่เห็นด้วยย่อมมีอำนาจสั่งให้ที่ประชุมลงมติได้ 45

* เช่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1187 บัญญัติว่า หนังสือตั้งผู้รับฉันทะต้องนำใบวางต่อผู้เป็นประธานเมื่อเริ่มหรือก่อนการประชุม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประธานที่ประชุมมีหน้าที่พิจารณาความถูกต้องสมบูรณ์ของหนังสือมอบฉันทะ แต่กฎหมายอเมริกาบางมลรัฐ กำหนดว่า อำนาจในการตัดสินว่าผู้ใดมีสิทธิออกเสียงและหนังสือมอบฉันทะถูกต้องแล้วหรือไม่นั้น หน้าที่ของประธาน แต่เป็นของ Inspectors of Election และ Judges of the Voting ของบริษัท ซึ่งโดยปกติจะตั้งโดยผู้ถือหุ้นหรือกรรมการ Inspector ดังกล่าวไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ถือหุ้นก็ได้ อย่างไรก็ตาม กฎหมายบางมลรัฐได้กำหนดเพิ่มเติมว่าจะเป็นกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ของบริษัทไม่ได้ดู George S.Hills., Managing Corporate Meetings, p.530.

45 ทวี เจริญพิทักษ์ , คำอธิบายโดยพิสดารกฎหมายหุ้นส่วนและบริษัท, หน้า 291.

โดยหลักแล้ว ในกรณีข้อบังคับไม่ได้กำหนดชื่อประธานและวิธีการเลือกประธานไว้เป็นประการอื่น ที่ประชุมผู้ถือหุ้นจะเป็นผู้เลือกประธาน

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยมาตรา 1180 บัญญัติว่าผู้เป็นประธานในที่ประชุมผู้ถือหุ้น คือผู้เป็นประธานในสภากรรณการ แต่ในกรณีประธานกรรมการ เช่นว่านี้ไม่มีตัว เช่น ไม่ได้ตั้งบุคคลใดดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ หรือมีแต่ไม่มาประชุมจนเลยเวลาไปแล้ว 15 นาที ผู้เข้าประชุมอาจเลือกผู้ถือหุ้นคนใดที่มาประชุมเป็นประธานที่ประชุมได้

ถ้าหากว่าได้เลือกประธานจากผู้ถือหุ้นขึ้นนั่ง เป็นประธานที่ประชุมแล้ว ประธานกรรมการจึงมาก็ไม่ทำให้ประธานที่ประชุมที่เลือกแล้วเสียไป ผู้ที่ได้รับเลือกจากผู้ถือหุ้นให้เป็นประธานยังคงดำเนินการต่อไปได้และก็ถือว่าประธานที่มาภายหลังกำหนดเวลานั้นไม่มีสิทธินั่ง เป็นประธานอีกต่อไป

5.2 การเลื่อนประชุม

ประธานที่ประชุมไม่มีอำนาจสั่งเลื่อนการประชุม เว้นแต่ที่ประชุมยินยอมซึ่งการลงคะแนนของที่ประชุมให้เลื่อนหรือไม่เลื่อนนั้น ถือตามเสียงข้างมาก

การเลื่อนการประชุมไปนั้น กฎหมายไม่บังคับว่าจะต้องประชุมใหม่ภายในกี่วันตั้งนั้น จึงแล้วแต่ที่ประชุมจะกำหนด โดยปกติ การเลื่อนการประชุมนี้ ไม่จำเป็นต้องส่งหนังสือนัดประชุมล่วงหน้าตามหลักเกณฑ์การส่งหนังสือนัดประชุม

กรณีปกติ* กิจการที่จะประชุมจึงต้องเป็นเรื่องเดิมจะมีกิจการใหม่มาเสนอที่ประชุมไม่ได้ เว้นไว้เสียแต่จะได้บอกกล่าวสภาพกิจการใหม่และมีหนังสือนัดประชุมส่งล่วงหน้าให้แก่ผู้ถือหุ้นถูกต้องตามหลักเกณฑ์การส่งหนังสือนัดประชุม เพื่อนัดประชุมใหม่กรณีทั่วไป

เกี่ยวกับการเลื่อนประชุมนี้ มีคำพิพากษาฎีกาที่ 1310/2517 46

วินิจฉัยไว้ว่า การที่กรรมการส่วนใหญ่ของบริษัทสั่งระงับการประชุมใหญ่ก่อนเริ่มลงมือประชุมนั้น หากจำเป็นต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1181 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะการเลื่อนประชุมนี้หมายถึงกรณีที่มีการเริ่มประชุมถูกต้องตามข้อบังคับและกฎหมายแล้ว แต่มีเหตุสมควรอื่นจึงให้เลื่อนการประชุมออกไป ไม่ใช่ว่ากรรมการประชุมไม่ถูกต้องตั้งแต่แรก

ในกรณีการประชุมก่อนที่จะมีการเลื่อนประชุมนี้ เป็นการประชุมที่มีข้อบกพร่องไม่สมบูรณ์อยู่แล้ว การประชุมที่เลื่อนมาก็น่าจะเสียไปด้วยเช่นกัน

* แต่ตามกฎหมายอังกฤษ ในกรณีที่มีการเลื่อนการประชุมเป็นเวลา 30 วันหรือกว่านั้น หนังสือจัดประชุมที่เลื่อนมาต้องส่งให้ผู้ถือหุ้นเหมือนกับเป็นการประชุมครั้งแรก ดู Sir Sebag Shaw and Judge Dennis Smith, The Law of Meetings, PP. 171-172.

46 คำพิพากษาฎีกาประจำปีพุทธศักราช 2517 (กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2517) , หน้า 891.